

Gradanska alijansa
Civic Alliance - Aleanca qytetare

DEFACTO
CONSULTANCY

ISTRAŽIVANJE JAVNOG MNJENJA GRAĐANSKA PARTICIPACIJA U CRNOJ GORI

podržano od

M CHARLES STEWART
MOTT FOUNDATION

IMPRESUM :

Za izdavača:
Boris Raonić

Koordinator projekta:
Edin Koljenović

Autori izvještaja:
Olivera Komar
Iva Malešević
Slaven Živković
Edin Koljenović
Ajša Hadžibegović

Dizajn i priprema za štampu:
Copy Center Podgorica

Podgorica, mart 2015.

Sadržaj:

1. Pregled grafika i tabela	4
2. Metod i osnovne informacije o istraživanju	6
3. Uvodna pitanja	7
4. Politički sistem i stavovi u odnosu na demokratiju	13
5. Demokratska politička kultura	15
6. Oblici političke participacije	18
7. Index građanske participacije	19
8. Stavovi o građanskoj participaciji	26
9. Građani i lokalna uprava	29
10. Participacija i elektronska sredstva komunikacije	30
11. Demografija	40

Pregled grafika i tabela:

- 7 Grafik 1: Zadovoljstvo životom
- 9 Grafik 3: Povjerenje u institucije
- 11 Grafik 4: Zainteresovanost za politiku
- 11 Grafik 5: Članstvo u organizacijama
- 13 Grafik 6: Ukrštanje sa polom
- 14 Grafik 7: Tipovi političkih sistema
- 15 Grafik 8: Tvrdnje o demokratiji
- 16 Grafik 9: Index demokratske kulture u Crnoj Gori
- 18 Grafik 10: Potpisati peticiju
- 18 Grafik 11: Pridružiti se bojkotima
- 19 Grafik 12: Učestvovati na zakonski odobrenim demonstracijama
- 19 Grafik 13: Pridružiti se neslužbenim štrajkovima
- 19 Grafik 14: Zauzeti zgrade ili fabrike
- 21 Grafik 15: Učestvovanje u procesu donošenja odluka na nacionalnom nivou
- 21 Grafik 16: Učestvovanje u procesu donošenja odluka na lokalnom nivou
- 22 Grafik 17: Učinkovitost građanske akcije na nacionalnom nivou
- 22 Grafik 18: Učinkovitost građanske akcije na lokalnom nivou
- 23 Grafik 19: Oblici učešća u procesu donošenja odluka
- 24 Grafik 20: Razlozi neučestvovanja u procesu donošenja odluka
- 26 Grafik 21: Tvrdnje o građanskoj participaciji
- 27 Grafik 22: Stavovi o ličnoj građanskoj participaciji
- 28 Grafik 23: Institucije i organizacije kojima bi se obratili za pomoć
- 29 Grafik 24: Uticaj građana na rad lokalne uprave
- 30 Grafik 25: Problemi u gradu
- 30 Grafik 26: Pristup internetu
- 31 Grafik 27: Ukrštanje – pristup internetu sa prihodina i godinama
- 31 Grafik 28: Učestalost korišćenja interneta
- 33 Grafik 29: Načini korišćenja internet
- 34 Grafik 30: Internet aktivnosti
- 35 Grafik 31: Portal E-Uprava
- 35 Grafik 32: Stavovi o E-Upravi
- 36 Grafik 33: Sajтови institucija/organizacija
- 37 Grafik 34: Servisi za građane
- 38 Grafik 35: Portal E-Uprava
- 38 Grafik 36: Budi odgovoran
- 39 Grafik 37: E-peticije
- 39 Grafik 38: Robin Hud
- 10 Tabela 1: Faktorska analiza – povjerenje u institucije
- 16 Tabela 2: Ukrštanje: Index demokratske kulture i prihodi
- 17 Tabela 3: Ukrštanje: Index demokratske kulture i nacionalnost
- 17 Tabela 4: Ukrštanje: Index demokratske kulture i regija
- 20 Tabela 5: Građanska participacija – index
- 40 Tabela 6: Demografija ispitanika

2. Metod i osnovne informacije o istraživanju

Demokratski sistemi, kakvim Crna Gora teži postati, počivaju na pretpostavci građanske participacije. Odluke o budućnosti zajednice bi trebalo da posredno (putem izbora predstavnika) ili neposredno (direktnim učešćem) donose građani. Građanska participacija, u različitim teorijama o tranzicionim sistemima, proučava se kao jedan od ključnih indikatora tranzicionih procesa. Visok nivo participacije građana u procesu donošenja odluka jedan je od pokazatelja demokratske konsolidacije društava u tranziciji. Taj nivo može da varira od formalne participacije koja se suštinski svodi na periodičan voljan ili ritualan izlazak na izbore do intenzivne participacije koja podrazumijeva da građani počinju da razumiju svoju ulogu u sistemu i da koriste širok dijapazon instrumenata koji im stoje na raspolaganju kako bi izrazili svoju volju i zaista učestvovali.

Građanska Alijansa je u saradnji sa De Facto Consultancy sprovela istraživanje dizajnirano s namjerom da se ispita na koji način i u kojoj mjeri građani Crne Gore učestvuju u donošenju odluka na raznim nivoima političkog sistema. Cilj je bio i da se posredno pokuša utvrditi u kojoj mjeri su oni zaista postali participanti, tj. u kojoj mjeri su postali svjesni svoje važnosti u sistemu odlučivanja.

Za potrebe istraživanja kreiran je originalni upitnik sa 39 pitanja. Dio pitanja o participaciji, ali i političkoj kulturi preuzet je iz upitnika Europeana Value Study (EVS) čime je omogućeno da dobijeni podaci budu uporedivi sa prvim talasom ovog velikog međunarodnog longitudinalnog istraživanja koje je sprovedeno u Crnoj Gori 2008.godine, ali i sa drugim zemljama koje su dio ovog projekta. Uz to dodata su pitanja o raznim vidovima konvencionalne i nekonvencionalne participacije koje stoje na raspolaganju građanima Crne Gore, kako bi se pokušale „uhvatiti“ i specifičnosti lokalnog prostora koje bi isključivo služeći se metodologijom EVS-a ostale nedokučive. Upitnik sadrži i jedan dio o „online participaciji“, to jest vidovima korišćenja interneta u svrhe društveno-političkog angažmana. Dodatno, na kraju su i demografski podaci o ispitaniku, kako bismo omogućili poređenje dobijenih podataka unutar raznih grupa stanovništva, po: polu, naciji, vjeroispovjesti, regiji, obrazovanju i prihodu.

Na upitnik je odgovaralo 814 ispitanika selektovanih na uzorku reprezentativnom za Crnu Goru. Ispitanici su anketirani face to face metodom u periodu od 20. decembra 2014. godine do 15. januara 2015. godine. Struktura uzorka definisana je multi random procedurom selekcije koja garantuje standardnu statističku grešku od +/- 3.43% sa intervalom povjerenja od 95% za 50% distribucije.

Nakon prikupljanja i osnovne obrade podataka izvršena je poststratifikacija u odnosu na osnovne demografske distribucije populacije (pol, starost i nacionalnost) u Crnoj Gori kako bi se dodatno osigurala reprezentativnost odgovora. Kao posljedica poststratifikacije prijavljeni broj ispitanika, N, može da odstupa u maloj mjeri od realnog broja.

Istraživanje je sprovedeno u okviru realizacije projekta “Unapređenje građanskog aktivizma i održive građanske participacije u Crnoj Gori” uz podršku Čarls Sjtuart Mot fondacije.

3. Uvodna pitanja

Cilj uvodnih pitanja je pripremiti ispitanika za osnovna pitanja iz upitnika, te dobiti informacije o nekim njegovim opštim stavovima o životu i društvu. Tako se prvo pitanje odnosi na opšte zadovoljstvo životom. Ispitanicima je ponuđeno da ocijene svoje zadovoljstvo životom na skali od 1 do 10, pri čemu 1 znači da su izuzetno nezadovoljni, a 10 da su izuzetno zadovoljni.

Srednja ocjena 6,43 pokazuje određeno zadovoljstvo sopstvenim životom ispitanika.

ZADOVOLJSTVO ŽIVOTOM

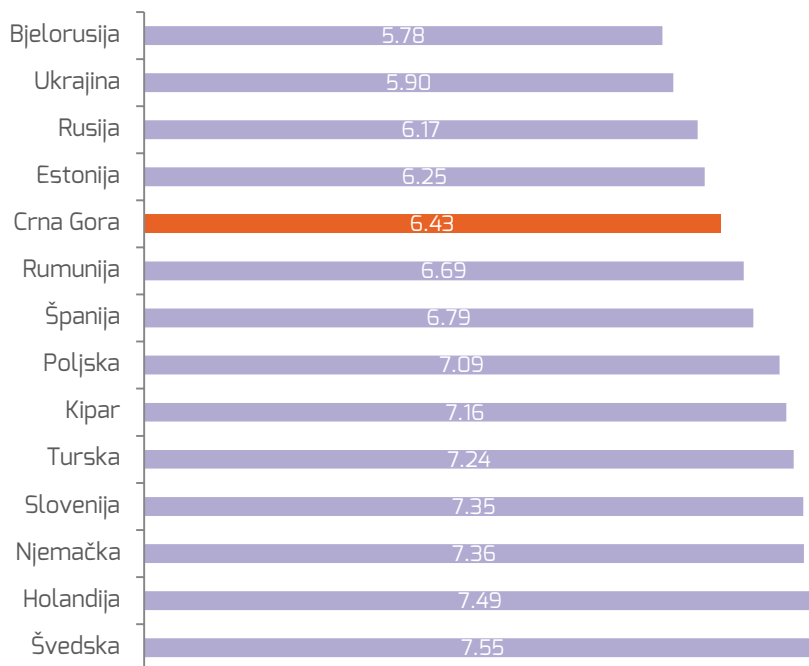
P1. KOLIKO STE ZADOVOLJNI SVOJIM ŽIVOTOM NA SKALI OD 1 DO 10, GDJE 1 ZNAČI IZUZETNO NEZADOVOLJAN/NA, A 10 IZUZETNO ZADOVOLJAN/NA?

Grafik 1: Zadovoljstvo životom (N = 790)

Ovaj podatak uporedili smo sa 13 evropskih zemalja, iz različitih krajeva Evrope, za koje su podaci dostupni u Svjetskom istraživanju vrijednosti (World Value Survey), u okviru šestog talasa ovog istraživanja, iz 2014. godine. Zadovoljstvo životom građana Crne Gore, uglavnom je na nešto nižem nivou u odnosu na zemlje evropskog Zapada.

ZADOVOLJSTVO ŽIVOTOM

Grafik 2: Zadovoljstvo životom u uporednoj perspektivi

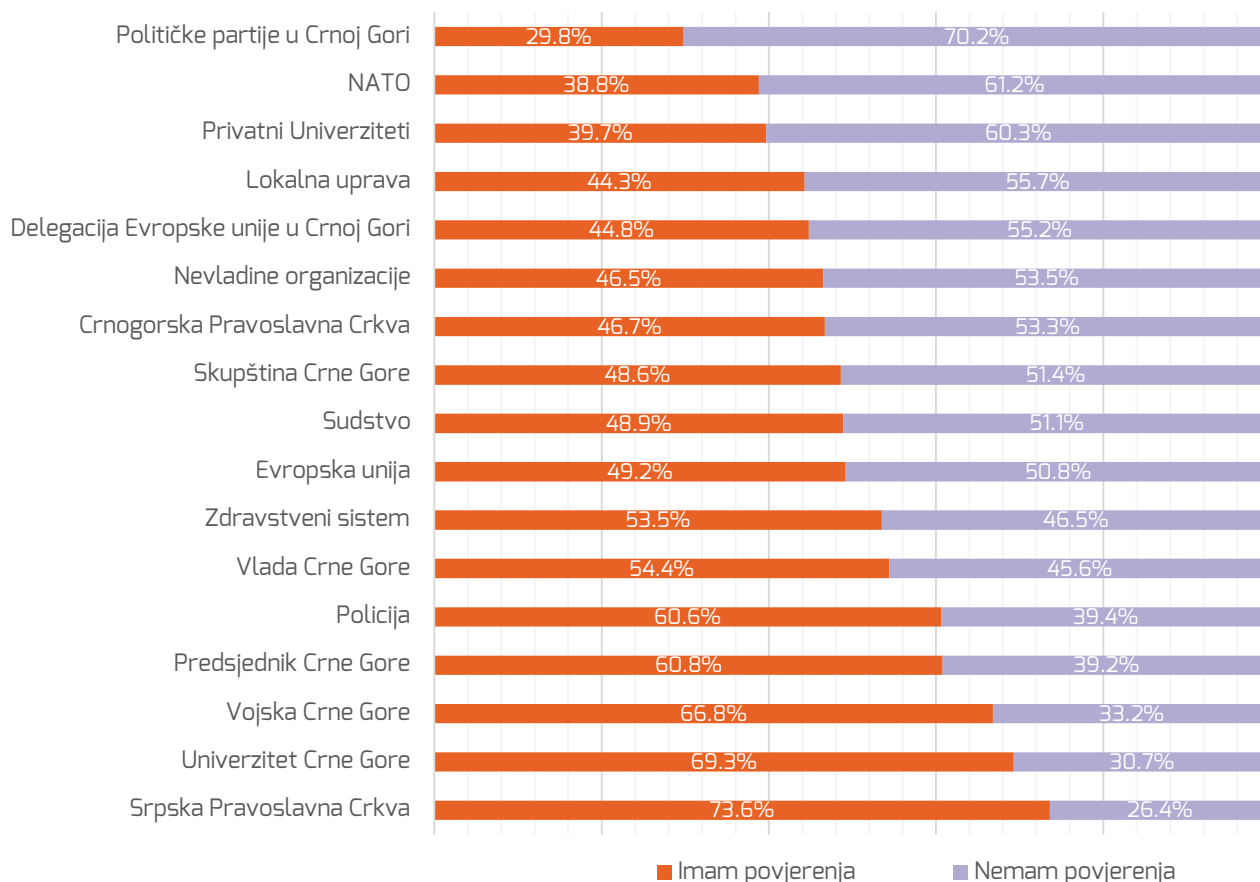
Prilikom za novi presjek, po kojem ćemo moći da poredimo Crnu Goru sa svim evropskim zemljama, imaćemo ponovo 2017. godine, za kada je planiran novi talas Evropskog istraživanja vrijednosti (European Values Study). U poređenju sa prethodnim, kada je istraživanje realizovano 2008. godine. Zadovoljstvo životom u Crnoj Gori je opalo, od 7,45 (2008. godina), do 6,43 koliko smo izmjerili ovim istraživanjem. Pad prosječne ocjene zadovoljstva životom nije jedinstven za Crnu Goru. Od ostalih zemalja sa kojima smo poredili Crnu Goru, samo je u Turskoj i Njemačkoj u mjerenu 2014.godine zabilježen porast zadovoljstva životom u odnosu na EVS iz 2008. godine.

Nakon toga, ispitanici su ocjenjivali u kojoj mjeri imaju povjerenja u različite institucije. U većini slučajeva taj procenat je oko 50% što ukazuje na to da generalno građani nemaju jasan stav odnosno da ne računaju mnogo na te institucije. Povjerenje u instituciju može značiti da pored uvjerenja da institucija sprovodi adekvatne politike i programe postoji i uvjerenje da građani kroz tu instituciju mogu uticati na željene promjene na bolje. Zato je sa aspekta političke participacije i aktivizma posebno zanimljivo da građani tradicionalno imaju veliko povjerenje u vjerske institucije i organizacije, odnosno prvenstveno u Srpsku pravoslavnu crkvu. Dakle, u Crnoj Gori najveće povjerenje građani imaju u organizaciju na čije djelovanje, programe, dogmu ne mogu nikako uticati, koju po prirodi stvari mogu samo slijediti i gdje sistem odgovornosti ne počiva na građanima.

Sa druge strane, vrlo je interesantno da 2/3 ispitanikane vjeruje političkim partijama. Ovako visok nivo nepovjerenja može biti posledica aktuelnih dešavanja na političkoj sceni gdje se cijepanjem velikih političkih partija te zadržavanjem osvojenih poslaničkih privilegija po principu slobodnog mandata otvara dilema prekrajanja izborne volje građana i povjerenja u izborni sistem i njegovu valjanost. Ovo je posebno problematično imajući u obzir da je u izborni sistem ova protivrječnost sistemski ugrađena. Dodatno je, pak, simptomatično visoko nepovjerenje koje građani u prosjeku imaju u političke partije kada se pogleda u kontekstu natprosječnog procenta građana koji kažu da su članovi političkih partija u Crnoj Gori. To jasno ukazuje na mogućnost da motivi članstva u partiji nijesu oni koji se tiču političke participacije ili učešća u izmjeni, dopuni i poboljšanju programskih rješenja, već su u pitanju neki drugi ciljevi (potencijalne povlastice, privilegije i nepotističko i koruptivno sticanje koristi iz tog članstva). Kad je u pitanju nepovjerenje u institucije, NATO je odmah nakon političkih partija, a za njima slijede privatni univerziteti. Upoređujući povjerenje u Univerzitet Crne Gore i privatne univerzitete vidljiva je diskrepanca koja se u jednom dijelu može tumačiti i tradicionalnim nepovjerenjem u nove institucije.

POVJERENJE U INSTITUCIJE

P2. MOLIMO VAS DA NAM KAŽETE U KOM STEPENU IMATE POVJERENJA U SLJEDEĆE INSTITUCIJE?

Grafik 3: Povjerenje u institucije (N = 753, 750, 745, 744, 747, 752, 644, 551, 657, 683, 749, 700, 659, 684, 681, 666, 611)

Faktorskom analizom izdiferencirana su tri faktora¹, tj. praktično tri profila ispitanika. Na prvom su oni koji imaju veliko povjerenje u institucije vlasti (Vlada Crne Gore, Predsjednika, Skupština, lokalna uprava, sudstvo, policija) kao i u političke partije. Na drugom profilu su oni koji imaju povjerenje u Univerzitete, nevladine organizacije, ali i inostrane institucije (Evropska unija, delegacija EU u Crnoj Gori i NATO). Konačno, na trećem profilu su oni ispitanici, gdje je moguće prepoznati tipične autoritarne crte, to jest oni ispitanici koji gaje povjerenje u vojsku, policiju i crkvu. Ovakva profilacija ispitanika je izuzetno zanimljiva i ukazuje na svu kompleksnost i suprotnosti crnogorskog društva, ali i na tri veoma jasna tipa građana – oni koji vjeruju vlasti i institucijama, oni koji vjeruju u alternativne “autoritete” kao što su obrazovne institucije, EU ili nevladine organizacije i tradicionalisti koji vjeruju u crkvu i vojsku.

¹ Faktorska analiza predstavlja statistički postupak kojim želimo grupisati odgovore ispitanika sa različitih varijabli (pitanja) na određenim faktorima. Osnovni cilj ove metode je da sažme informacije sa velikog broja izvornih varijabli na manji broj zajedničkih faktora uz minimalno gubljenje informacija. Faktorskom analizom se želi postići bolje razumijevanje odnosa među varijablama, to jest među pitanjima u upitniku. Povjerenje u druge vjerske institucije koje obuhvataju manji procenat populacije nije posebno tretirano jer bi zbog svoje objektivne procentualne ograničenosti, prosjek na nivou populacije navodio na pogrešne zaključke.

Rotated Component Matrix^a

	Component		
	1	2	3
Vlada Crne Gore	.848	.323	.162
Predsjednik Crne Gore	.797	.233	.176
Skupstina Crne Gore	.824	.360	.097
Lokalna uprava	.746	.202	.219
Sudstvo	.747	.271	.168
Policija	.535	.219	.525
Srpska pravoslavna crkva	-.032	-.198	.789
Crnogorska pravoslavna crkva	.385	.434	-.042
Vojska Crne Gore	.399	.193	.594
Političke partije u Crnoj Gori	.600	.454	.174
Zdravstveni sistem	.304	.367	.523
Univerzitet Crne Gore	.203	.548	.486
Privatni Univerziteti	.279	.558	.328
Evropska unija	.339	.792	.045
NATO	.320	.794	-.093
Nevladine organizacije	.100	.546	.394
Delegacija Evropske unije u Crnoj Gori	.346	.801	.093

Extraction Method: Principal Component Analysis.
 Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.
 a. Rotation converged in 6 iterations.

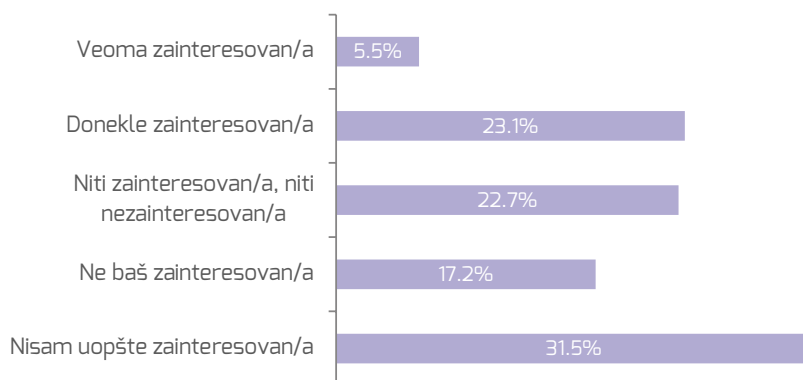
Tabela 1: Faktorska analiza – povjerenje u institucije

Rezultati istraživanja ukazuju i na relativno nisko iskazano interesovanje za politiku, sa samo 5,5% onih koji su veoma zainteresovani i 23,1% onih koji su donekle zainteresovani. Sa druge strane 1/3 ispitanika tvrdi da uopšte nije zainteresovano za politiku. S aspekta participacije interesantno je uporediti taj podatak sa najvećim nepovjerenjem u političke partije, kao i sa relativno visokim iskazanim članstvom u partijama. Određena nelogičnost i neslaganje ovih dogovora može ukazivati na pojavu da i pored nezainteresovanosti za politiku i nepovjerenja u političke partije, ipak postoje prioritarniji faktori zbog kojih se građani učlanjuju u političke partije o čemu je već bilo riječi.

2 Povjerenje u druge vjerske institucije koje obuhvataju manji procenat populacije nije posebno tretirano jer bi zbog svoje objektivne procentualne ograničenosti, prosjek na nivou populacije navodio na pogrešne zaključke.

ZAINTERESOVANOST ZA POLITIKU

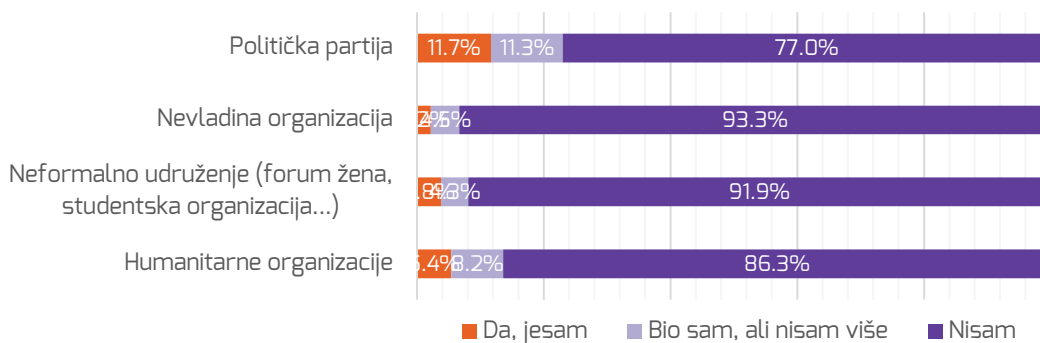
P3. KOLIKO STE ZAINTERESOVANI ZA POLITIKU?

Grafik 4: Zainteresovanost za politiku (N = 782)

ČLANSTVO U ORGANIZACIJAMA

P4. DA LI STE ČLAN NEKE OD NAVEDENIH ORGANIZACIJA?

Grafik 5: Članstvo u organizacijama (N = 809, 800, 799, 797)

Podatak da je 11.7% ispitanika reklo da su članovi političkih partija iznenađujuće je visok. Važno je imati na umu da je riječ je o prijavljivanju članstva u partijama preko istraživanja javnog mnjenja, tako-zvano reported membership, a ne stvarni uvid u to koliko koja partija ima registrovanih članova, i koji zaista procenat crnogorskih građana su članovi neke političke partije. Ako bismo se oslonili na ovo istraživanje, i podatak da je 11,7% građana Crne Gore članovi neke političke partije, to je izuzetno visoko u odnosu na evropski prosjek. Autori (Van Biezen, Mair i Poguntke) jednog od najuticajnijih radova koji se bave ovom temom "Going, going, . . . gone? The decline of party membership in contemporary

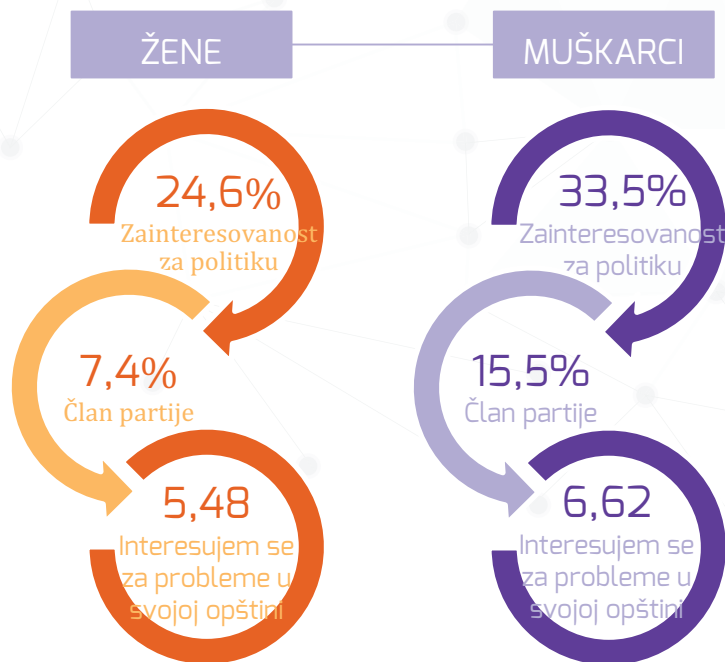
Europe” proučavali su članstvo u partijama u 27 evropskih zemalja, mahom članica Evropske unije, u periodu između 2007. i 2009. godine. Sudeći prema njihovim nalazima prosjek za ove zemlje je da 4,6% građana jesu članovi političkih partija. Dodatno, njihovi nalazi pokazuju da članstvo u političkim partijama vremenom opada, i da je trend takav da možemo očekivati da je danas taj procenat čak i nešto niži.

Ako uporedimo sa podatkom izprethodnog pitanja, 3% onih koji su rekli da nijesu zainteresovani za politiku (odgovori: “ne baš zainteresovan” i “nisam uopšte zainteresovan”; n = 379), odgovorili su da jesu članovi političkih partija. Pored toga, iz ove kategorije nezainteresovanih 8,8% od njih kažu da su bili, ali više nijesu članovi političke partije.

Ukrštanjem podataka o polu ispitanika sa pitanjima o zainteresovanosti za politiku i određene probleme, te članstvu u organizacijama pokazuje da ne postoji prevelika razlika u interesovanju muškaraca i žena za probleme u svojoj opštini³, tj. interesovanje žena je neznatno manje. Međutim kod pitanja vezanog za članstvo u političkim partijama razlika je vidljiva - duplo je manje žena koje jesu članovi neke političke partije. Razlika kada je u pitanju zainteresovanosti za politiku je takođe značajna, iako je nešto manja. Ovakvi podaci ukazuju da žene jesu itekako zainteresovane za društvene probleme u svojoj okolini, ali ne vide formalnu politiku kao put za ostvarenje rješenja kao što to vide muškarci.

Ovi podaci ukazuju na to da je u Crnoj Gori još uvijek aktuelno patrijarhalno nasljeđe da je politika sa svojim instrumentima i obrascima ponašanja neprilagođena ženama koje onda od nje bježe. Prosto, nisu one nezainteresovane, samo su pravila igre neprilagođena i strana. Sasvim je jasno da žene jesu ciljna grupa koja treba dodatno osnažiti za učešće u politici, kako kroz legislativu tako i direktnim osnaživanjem kapaciteta ali i promjenom opšte društvene svijesti po ovom pitanju.

³ Važno je napomenuti da je pitanje: “Interesujem se za probleme u svojoj opštini” bilo predstavljeno na desetostepenoj skali slaganja sa stavova, i ovdje su izdvojene srednje ocjene, prema polu.

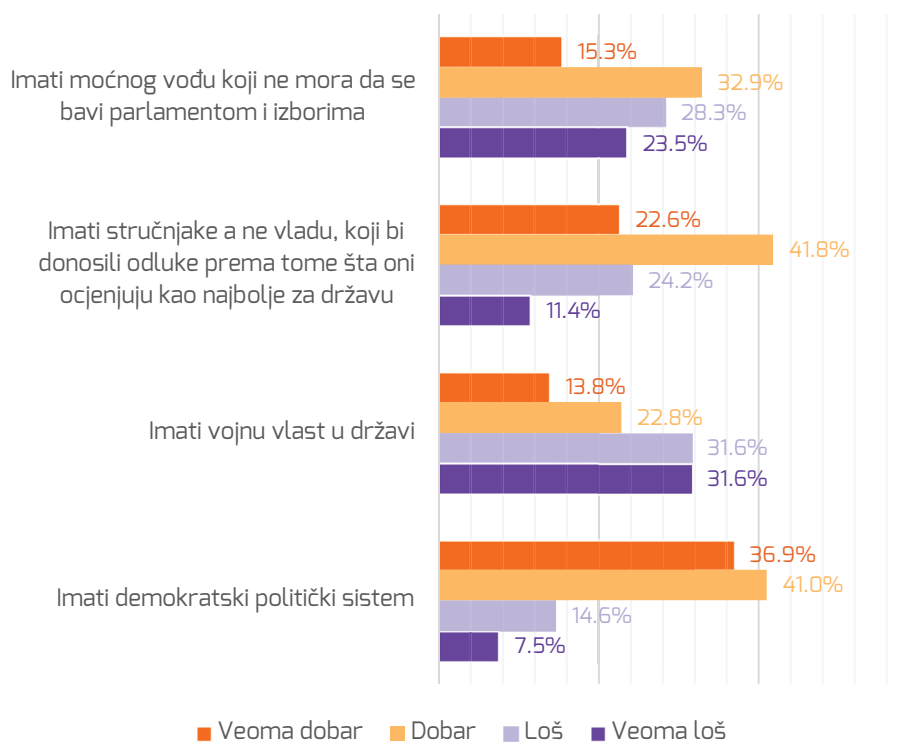
Grafik 6: Ukrštanje sa polom (Pearson Chi-Square < ,000, ,003)

4. Politički sistemi i stavovi u odnosu na demokratiju

Više od 3/4 ispitanika je ocijenilo kao dobar i veoma dobar demokratski politički sistem kao način upravljanja državom. Zanimljivo je i da skoro 2/3 ispitanika smatra da je “dobro” i “veoma dobro” imati stručnjake, a ne vladu, koji bi donosili odluke prema tome šta oni ocjenjuju kao najbolje za državu. Ovakav podatak može ukazivati nato da građani nisu u potpunosti zadovoljni rješenjima koja vlada donosi, te da smatraju da je potrebna stručna pomoć. Takođe, ukazuju na nedostatak legitimiteta izbornog procesa kao načina uspostavljanja vlasti. Zabrinjavajuće je da gotovo polovina ispitanika smatra da je “dobro” i “veoma dobro” imati moćnog vođu koji ne mora da se bavi parlamentom i izborima, te nešto više od 1/3 smatra isto za vojnu vlast u državi. Upoređujući sve odgovore može se doći do zaključka da ispitanici nisu sigurni koji politički sistem je najbolji za Crnu Goru i da samim tim demokratija nije još uvijek jedina igra u gradu. To posebno može biti problematično sa aspekta političke participacije jer su i tipično autokratski sistemi relativno dobro ocjenjeni.

TIPOVI POLITIČKIH SISTEMA

P5. OPISAĆEMO RAZLIČITE TIPOVE POLITIČKIH SISTEMA I MOLIMO DA ZA SVAKI OD ODGOVORITE ŠTA O NJEMU MISLITE KAO O NAČINU UPRAVLJANJA NAŠOM DRŽAVOM. ZA SVAKI ODGOVORITI JE LI VAM VEOMA DOBAR, DOBAR, LOŠ ILI VEOMA LOŠ?

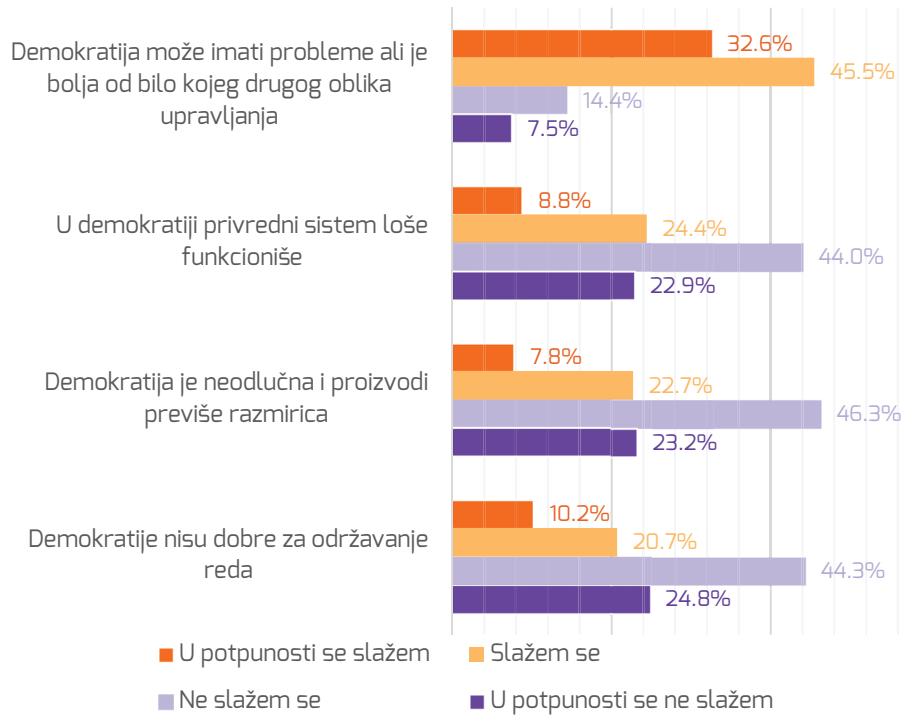

Grafik 7: Tipovi političkih sistema (N = 676, 701, 667, 697)

Ipak, skoro svaki peti ispitanik se slaže i u potpunosti se slaže da demokratija može imati probleme ali je bolja od bilo kojeg drugog oblika upravljanja. Konstantna je jedna trećina ispitanika koji su izuzetno kritički nastrojeni ka demokratiji, jer nije dobra za održavanje reda, jer je neodlučna i proizvodi previše razmirica i jer tada privredni sistem loše funkcioniše. Upoređujući taj podatak sa odgovorima na prethodno pitanje primjetno je da se u ovakvom kontekstu demokratija kao sistem bolje kotira, nego kada se poredi sa drugim sistemima.

TVRDNJE O DEMOKRATIJU

PG. PROČITAČU NEKE TVRDNJE LJUDI O DEMOKRATSKOM POLITIČKOM SISTEMU.
NAVEDITE U KOJOJ MJERI SE SLAŽETE SA TIM TVRDNJAMA?

Grafik 8: Tvrđnje o demokratiji

5. Demokratska politička kultura

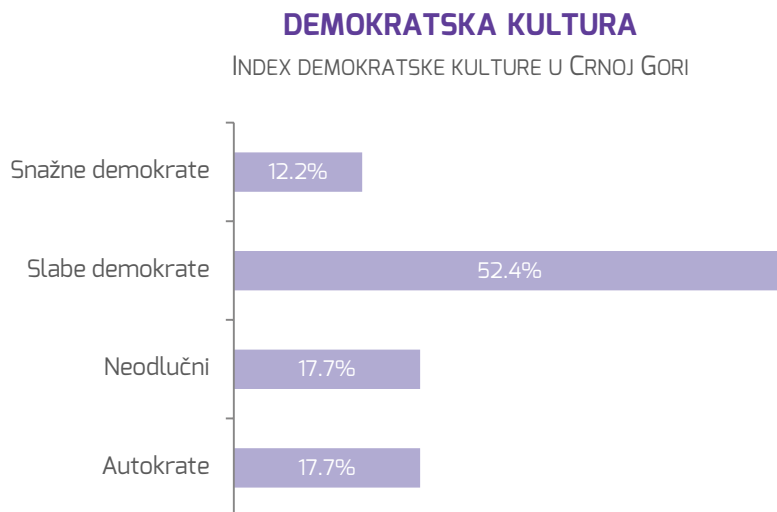
Metodologija Evropskog istraživanja vrijednosti (European Value Study) omogućava mjerenje političke kulture u društvu na način koji predlažu Klingemann, Fuchs i Zielonka u knjizi *Demokratija i politička kultura u Istočnoj Evropi* (2006). Indeks demokratske kulture se mjeri uz pomoć jednostavne formule: $\text{democracy} - \text{autocracy} = ((a+b) - (c+d))$.

Kao indikatori su predložene sljedeće tvrdnje:

- Imati demokratski politički sistem
- Demokratija može imati problema, ali je bolja od bilo kojeg drugog oblika upravljanja
- Imati moćnog vođu koji ne mora da se bavi parlamentom i izborima
- Imati vojnu vlast u državi

Za svaki od ovih stavova ispitanicima su ponuđeni odgovori: veoma dobar, dobar, loš, veoma loš.

Novoformirana varijabla ima vrijednosti od -6 do +6, pri čemu su oni ispitanici sa skorovima +5 i +6 označeni kao snažne demokrate, ispitanici sa vrijednostima od +1 do +4 kao slabe demokrate, oni koji imaju skor 0 kao neodlučni, i svi koji imaju negativne skorove, od -1 do -6, kao autokrate. U narednom grafiku predstavljeni su rezultati dobijeni na varijabli indexa demokratske kulture u Crnoj Gori.

Grafik 9: Index demokratske kulture u Crnoj Gori (n = 556)

Većina ispitanika 52,4% spadaju u kategoriju “slabih demokrata”, što je u skladu sa nekonzistentnostima primjećeni u prethodnim odgovorima.

U nastavku je index demokratske kulture ukršten sa svim demografskim karakteristikama koje su izdržale test statističke značajnosti.

Prihodi	Demokratska kultura			
	Snažne demokrate	Slabe demokrate	Neodlučni	Autokrate
Niski prihodi	8.4%	46.2%	19.6%	25.9%
Srednji prihodi	13.3%	54.2%	16.9%	15.6%
Visoki prihodi	15.7%	52.9%	20.7%	10.7%

Tabela 2: Ukrštanje: Index demokratske kulture i prihodi (Pearson Chi-Square = .026)

Vidljivo je i da je visina prihoda proporcionalna demokratskoj kulturi, odnosno da građani sa većim prihodima imaju i veći stepen demokratske kulture. Dok s druge strane među građanima sa nižim mjesečnim prihodima ima više onih koji naginju autokratskoj političkoj kulturi. Procenat neodlučnih je relativno ujednačen, kao i slabih demokrata, tako da se razlika uglavnom odnosi na one ekstremne vrijednosti.

	Snažne demokrate	Slabe demokrate	Neodlučni	Autokrate
2008	8,7%	67,2%	13,5%	10,7%
2010	18,5%	53,8%	14%	13,7%
2014	12,2%	52,4%	17,7%	17,7%

Tabela 3: Ukrštanje: Index demokratske kulture i nacionalnost.

Regija	Demokratska kultura			
	Snažne demokrate	Slabe demokrate	Neodlučni	Autokrate
Jug	3.2%	46.0%	27.8%	23.0%
Centar	16.3%	64.1%	9.8%	9.8%
Sjever	12.8%	41.2%	21.4%	24.6%

Tabela 4: Ukrštanje: Index demokratske kulture i regija (Pearson Chi-Square < .000)

Centralna regija koja se inače smatra najrazvijenijom pokazuje i najveći nivo demokratske kulture. U centralnoj regiji se nalaze i najznačajnije državne institucije, kao i najznačajnije obrazovne institucije i ostali centri koji mogu biti uzrok ovakvog rezultata.

S obzirom na to da je isti set pitanja bio pred građanima u dva navrata ranije, sličan index možemo napraviti i za ta dva talasa, i uporediti. Riječ je o četvrtom talasu Evropskog istraživanja vrijednosti (European Value Study) iz 2008.godine, kao i o istraživanju sprovedenom 2010.godine u okviru projekta Izborne i partijske preferencije birača u Crnoj Gori, koji je podržalo Ministarstvo prosvjete i nauke Crne Gore.

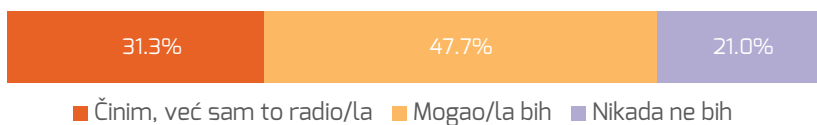
Poređenje sa ovim istraživanjima pokazuje rast snažnih demokrata, ali samo u odnosu na slabe demokrate, jer, iako manji, evidentan je i povećan procenat neodlučnih i autokrata. Posebno je zabrinjavajuće što je ovo istraživanje pokazalo značajan pad procenta snažnih demokrata za 1/3 i to u korist neodlučnih i autokrata. To može ukazivati na značajan gubitak povjerenja u demokratiju na način na koji se ona sprovodi u Crnoj Gori.

6. Oblici političke participacije

Ispitani građani su se izjašnjavali o oblicima političke participacije u kojima su učestvovali. Najzastupljenije je, donekle neočekivano, učešće u zakonski odobrenim demonstracijama (42%), a zatim potpisivanje peticije što već radi ili je radila skoro jedna trećina ispitanika. Ipak, zanimljivo je da svaki četvrti odnosno svaki peti ispitanik nikada ne bi učestvovao na zakonski odobrenim demonstracijama, odnosno nikada ne bi potpisao peticiju. To može ukazivati na postojanje nepovjerenja da će se na taj način postići željeni rezultat. Sa druge strane, izuzetno je nizak procenat onih koji su se već pridruživali bojkotu, neslužbenim demonstracijama i zauzimanjem zgrada/fabrika. Istovremeno, više od pola ispitanika nikada ne bi učestvovalo u neslužbenim demonstracijama, a više od 3/4 njih nikada ne bi zauzelo zgradu/fabriku. To može ukazivati na nisku spremnost da se kroz alternativne načine participacije preduzme akcija, i pored nepovjerenja da će se formalnim putem ostvariti željeni rezultat.

N1. Da li ste preduzeli sljedeće akcije:

POTPISATI PETICIJU

Grafik 10: Potpisati peticiju (N = 733)

PRIDRUŽITI SE BOJKOTIMA

Grafik 11: Pridružiti se bojkotima (N = 709)

UČESTVOVATI NA ZAKONSKI ODOBRENIM DEMONSTRACIJAMA

■ Činim, već sam to radio/la ■ Mogao/la bih ■ Nikada ne bih

Grafik 12: Učestvovati na zakonski odobrenim demonstracijama (N = 702)

PRIDRUŽITI SE NESLUŽBENIM ŠTRAJKOVIMA

■ Činim, već sam to radio/la ■ Mogao/la bih ■ Nikada ne bih

Grafik 13: Pridružiti se neslužbenim štrajkovima (N = 671)

ZAUZETI ZGRADE ILI FABRIKE

■ Činim, već sam to radio/la ■ Mogao/la bih ■ Nikada ne bih

Grafik 14: Zauzeti zgrade ili fabrike (N = 667)

7. Index građanske participacije

Na osnovu pitanja N1, koje je preuzeto iz Evropskog istraživanja vrijednosti (European Value Study) o različitim oblicima političke akcije koje građani mogu preduzeti (potpisivanje peticije, pridruživanje bojkotima, učestvovanje na zakonski odobrenim demonstracijama, pridruživanje neslužbenim štrajkovima, i zauzimanja zgrada i fabrika) formiran je index građanske participacije. Radi lakšeg predstavljanja i čitanja podataka, ponuđeni odgovori (“Činim, već sam to radio/la”; “Mogao/la bih”; “Nikada ne bih”) rekodirani su tako da je neučestvovanje, to jest ukoliko je ispitanik/ca odgovorio na svim pitanjima “nikada ne bih” označeno skorom 0, a potpuna participacija, to jest, ako je ispitanik/ca na svim pitanjima odgovorio “Činim/već sam to radio/la” imaće skor indexa građanske participacije 1.

Prije formiranja indexa, unutrašnja konzistentnost varijabli testirana je mjerenjem Cronbach's-Alpha koeficijenta, kojim se u statistici dokazuje pouzdanost u psihometričkim testovima. Kada je Cronbach's-Alpha koeficijent veći od 0.7 to pokazuje da selektovana pitanja zaista mjere jednu pojavu. U slučaju pet izabranih varijabli za index građanske participacije Cronbach's Alpha koeficijent iznosi 0.85.

Index građanske participacije, ukupno i po svim demografskim karakteristikama, iz sva tri istraživanja pokazuje pad građanske participacije po gotovo svim demografskim grupama u odnosu na 2010., ali ne pada niže od zabilježenog stanja iz 2008. godine. Jedini izuzetak gdje se vidi konstantan rast participacije je kod ispitanika iz južne regije i kod onih sa višom i visokom školskom spremom. Ovaj podatak korespondira sateorijom da obrazovanje i razvijenost sredine utiču i na nivo građanske svijesti, te nivo participacije.

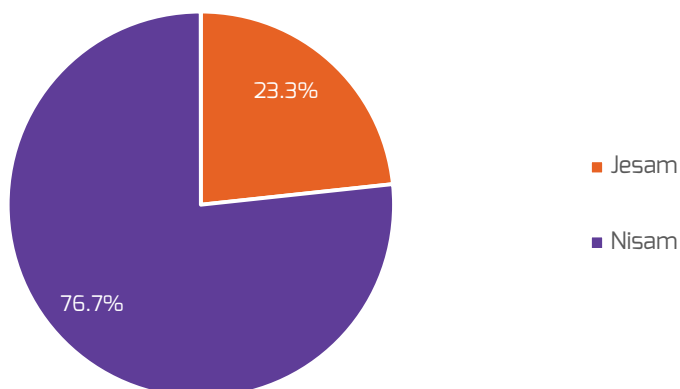
Građanska participacija		2008	2010	2014
Total		0.25	0.4	0.35
Pol	Muški	0.29	0.48	0.40
	Ženski	0.22	0.34	0.30
Starost	18-35 godina	0.27	0.43	0.38
	36-54 godina	0.24	0.43	0.36
	55+ godina	0.24	0.35	0.31
Regija	Jug	0.22	0.37	0.39
	Centar	0.29	0.44	0.35
	Sjever	0.21	0.37	0.32
Prihodi	Niski prihodi (do 250 eura)	0.22	0.41	0.28
	Srednji prihodi (250-600 eura)	0.23	0.39	0.37
	Visoki prihodi (600+ eura)	0.28	0.44	0.37
Školska sprema	Osnovna škola ili manje	0.18	0.3	0.22
	Srednja stručna sprema	0.26	0.42	0.34
	Viša i visoka sprema	0.28	0.44	0.46

Tabela 5: Građanska participacija – index

Tek nešto manje od jedne četvrtine ispitanika smatra da su učestvovali u donošenju odluka na nacionalnom nivou. Na pitanje na koji način su učestvovali, svih 34 koji su dali odgovor navode da su učestvovali glasanjem na izborima ili referendumu, dok je jedan ispitanik je pomenuo "učešće kroz partijske organe". Ovaj podatak je poražavajući jer ukazuje na činjenicu da više od 3/4 ispitanika smatra da ne učestvuju u donošenju odluka na nacionalnom nivou, čak ni učešćem u izbornom procesu. Izuzetno visoka izlaznost na izborima u Crnoj Gori (konstantno iznad 65%) je nešto što građani uglavnom ne vide kao učešće u donošenju odluka. Takođe je zabrinjavajuće što drugi načini učešća u donošenju odluka osim učešća na izborima nisu prepoznati.

DONOŠENJE ODLUKA NA NACIONALNOM NIVOU

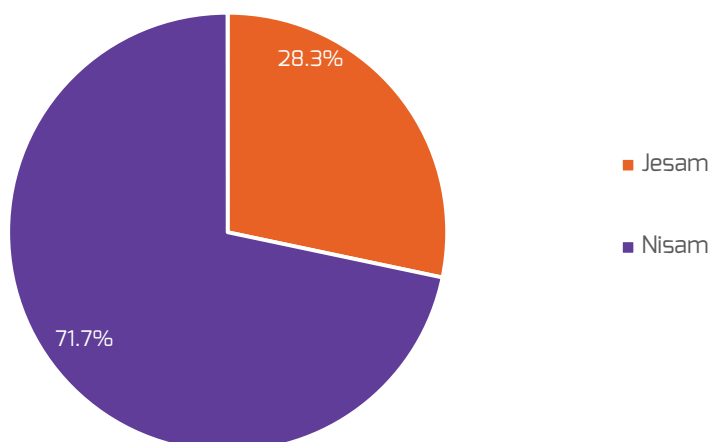
N2. DA LI STE DO SADA UČESTVOVALI U DONOŠENJU ODLUKA NA NACIONALNOM NIVOU?

Grafik 15: Učestvovanje u procesu donošenja odluka na nacionalnom nivou (N = 811)

DONOŠENJE ODLUKA NA LOKALNOM NIVOU

N4. DA LI STE DO SADA UČESTVOVALI U DONOŠENJU ODLUKA NA LOKALNOM NIVOU?

Grafik 16: Učestvovanje u procesu donošenja odluka na lokalnom nivou (N = 811)

Na lokalnom nivou je slika nešto drugačija, posebno jer su ispitanici iako su većinski identifikovali glasanje na lokalnom nivou kao način učešća pominjali i: potpisivanje peticije, učestvovanje preko nevladinih organizacija, učešće u javnim raspravama, obraćanje direktno gradonačelniku i partijski aktivizam. Može se zaključiti da građani zapravo raznovrsnije učestvuju u donošenju odluka na lokalnom nivou, vjerovatno upravo zbog vrste problema i potreba rješavanja pitanja koja se odnose na njihov svakodnevni život.

Podatak da građani ocjenjuju učinkovitost građanske akcije sa prosječnom ocjenom 5,01 na nacionalnom nivou, odnosno 5,32 na lokalnom nivou ukazuje na to građani nisu posebno uvjereni da je građanska akcija učinkovito sredstvo za postizanje željenih rezultata.

GRAĐANSKA AKCIJA NA NACIONALNOM NIVOU

N6. PO VAŠEM MIŠLJENJU KOLIKO JE UČINKOVITA GRAĐANSKA AKCIJA NA NACIONALNOM NIVOU?

Grafik 17: Učinkovitost građanske akcije na nacionalnom nivou (N = 765)

GRAĐANSKA AKCIJA NA LOKALNOM NIVOU

N7. PO VAŠEM MIŠLJENJU KOLIKO JE UČINKOVITA GRAĐANSKA AKCIJA NA LOKALNOM NIVOU?

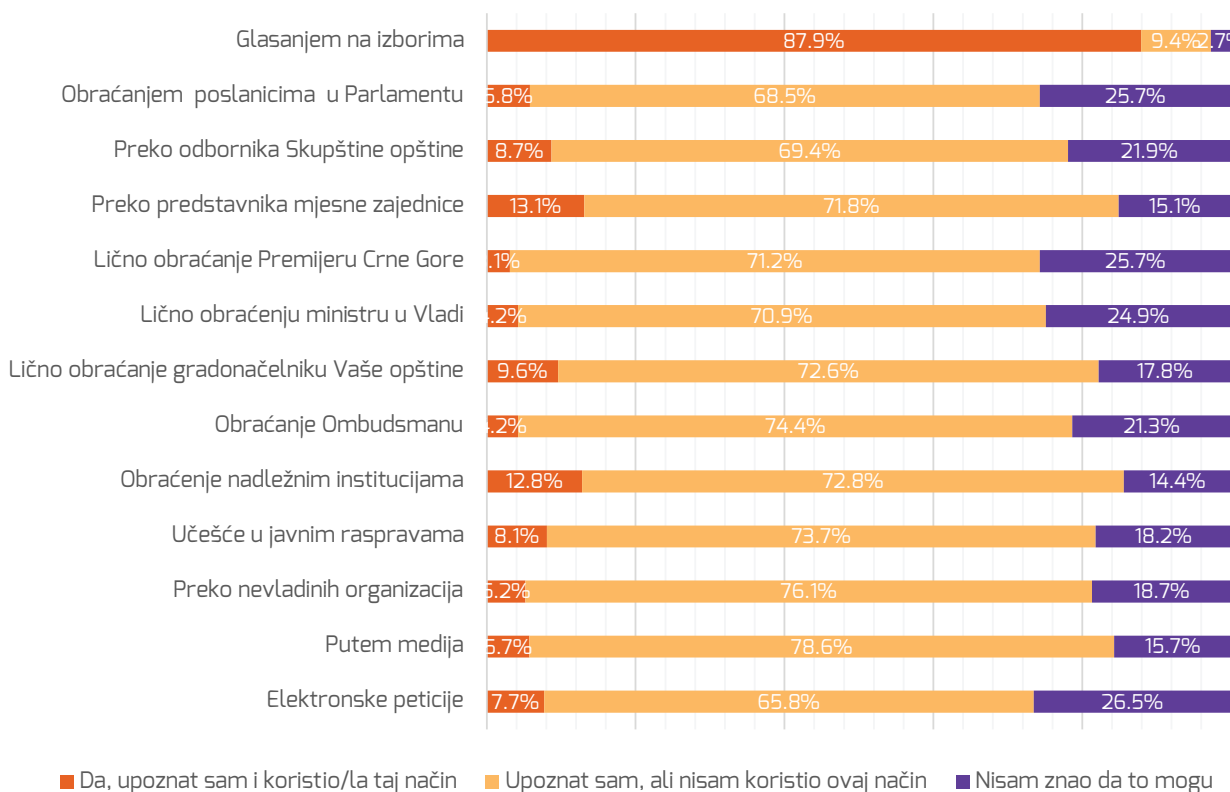

Grafik 18: Učinkovitost građanske akcije na lokalnom nivou (N = 756)

Kada je u pitanju učešće u donošenju odluka, očekivano je visok procenat onih koju su upoznati sa mogućnošću (97,3%), odnosno koji su glasali na izborima (87,9%). Zanimljivo je da četvrtina ispitanika nije znala da može da se obrati poslanicima u Parlamentu, a petina da obraćanjem odbornicima skupštine opštine može učestvovati u donošenju odluka. Posebno je značajan podatak da četvrtina ispitanika ne zna za elektronske peticije, a petina nije upoznato sa mogućnošću da se obrati ombudsmanu. Ovi podaci jasno ukazuju na potrebu da se građani dodatno informišu o postojećim načinima učešća.

UČEŠĆE U DONOŠENJU ODLUKA

NB. POSTOJI VIŠE NAČINA DA GRAĐANI UČESTVUJU U PROCESU DONOŠENJA ODLUKA. MOŽETE LI NAM REĆI DA LI STE ČULI ILI UZELI UČEŠĆA U NEKOM OD NAVEDENIH?

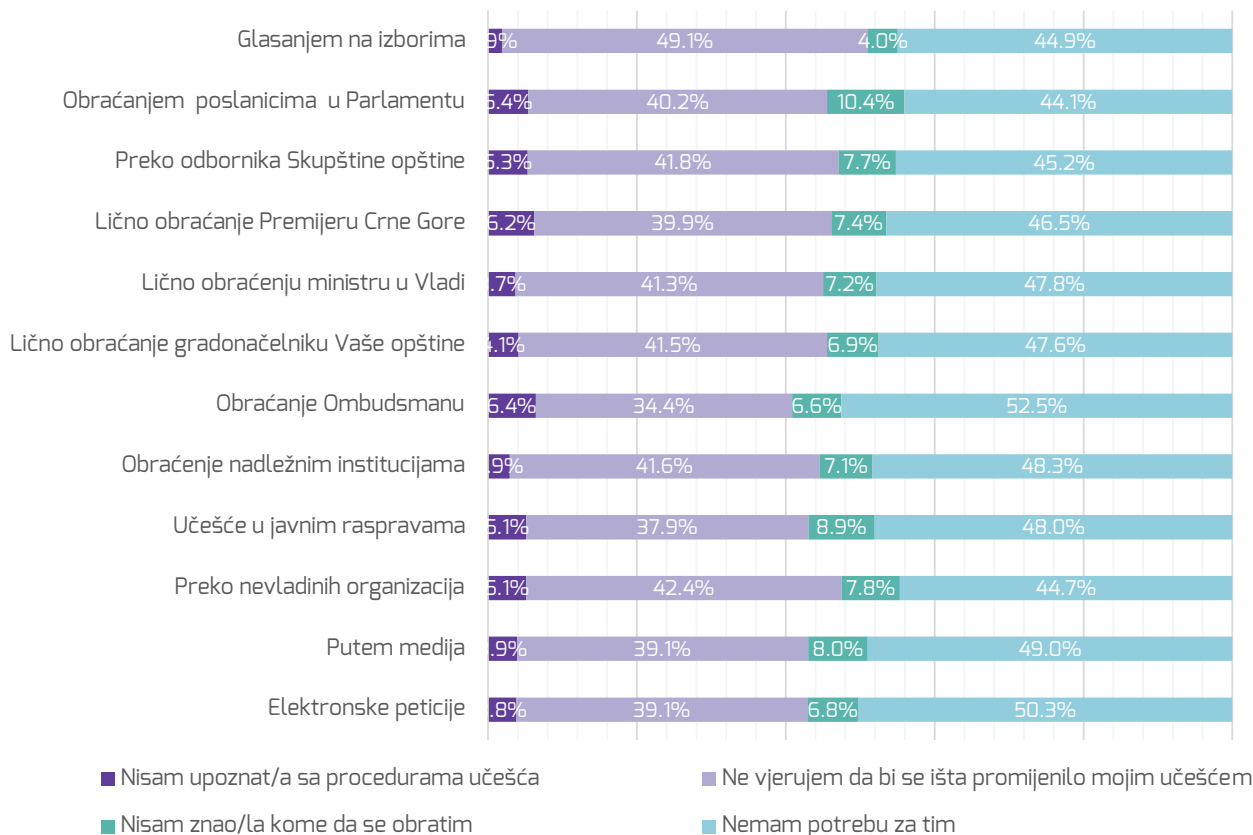

Grafik 19: Oblici učešća u procesu donošenja odluka (N = 771, 751, 744, 755, 737, 742, 735, 713, 737, 725, 726, 729, 684)

S obzirom na značajan broj odgovora koji su ukazivali na to da su građani znali za mogućnost ali je nisu koristili, pitali smo ih za razloge. Najveći broj odgovora je u kategorijama "Ne vjerujem da bi se išta promijenilo mojim učešćem" i "Nisam imao potrebu za tim". Činjenica da između 34,4% i 49,1% smatra da se njihovim učešćem u navedenim oblicima učešća u donošenju odluka ništa ne bi promijenilo ukazuje na veliki prostor za vraćanja povjerenja u demokratski i participativni proces, odnosno za otvorenost institucija ka građanima. Posebno je važno zapaziti i da gotovo svaki deseti ispitanik ne zna procedure ili ne zna kome da se obrati kako bi na navedene načine učestvovali u donošenju odluka.

RAZLOZI NEUČESTVOVANJA U DONOŠENJU ODLUKA

N9. AKO STE ČULI, A NISTE KORISTILI, NEKE OD NAVEDENIH NAČINA UČESTVOVANJA U PROCESU DONOŠENJA ODLUKA, MOŽETE LI REĆI KOJI SU RAZLOZI ZA TO?

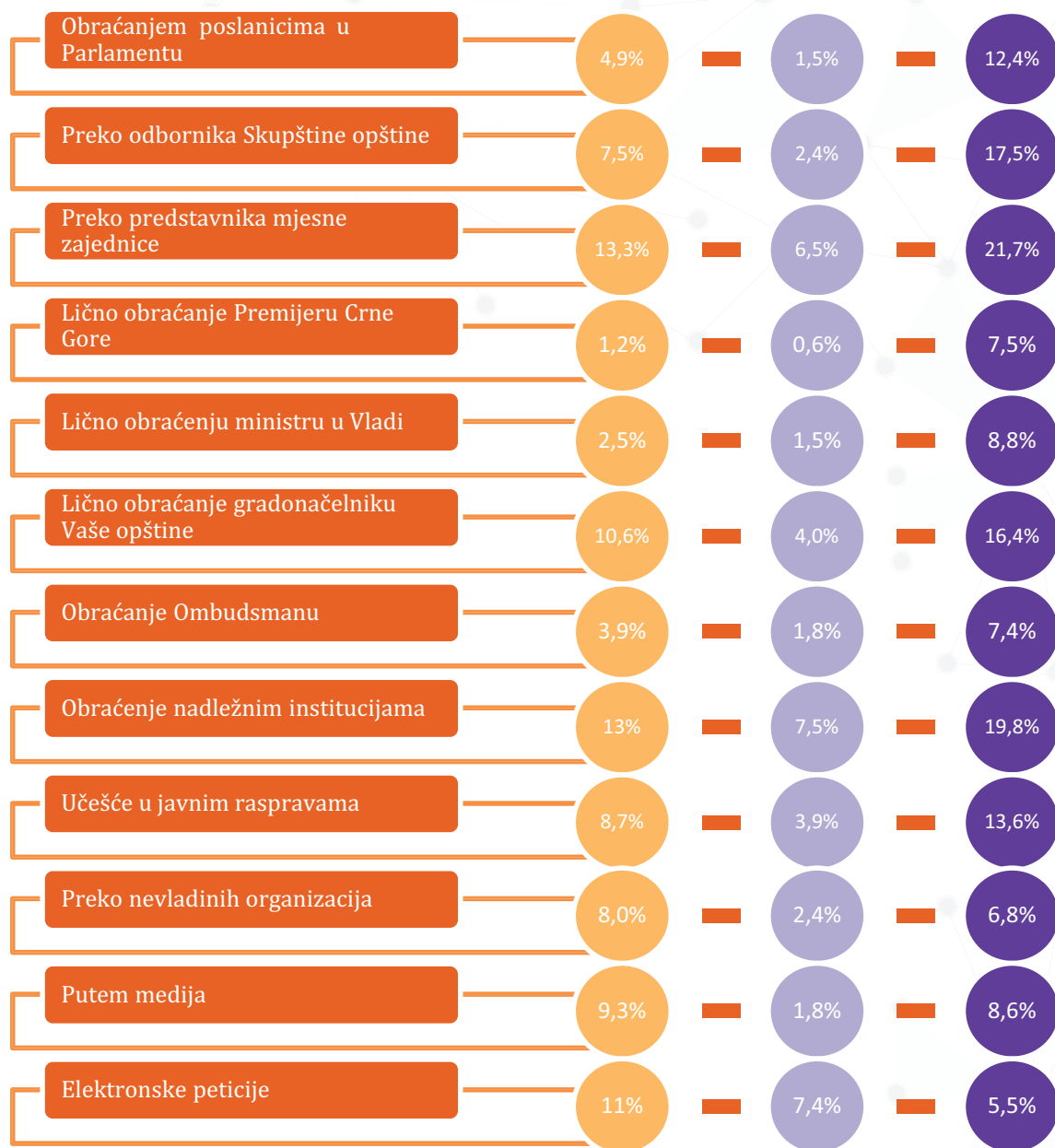
Grafik 20: Razlozi neučestvovanja u procesu donošenja odluka (N = 45, 471, 468, 472, 473, 447, 462, 441, 465, 480, 425)

Upoređivanjem podataka o participaciji po regionima vidljiva je izuzetno velika zastupljenost sjevernog regiona (tri puta više od od centra i juga) u korišćenju ponuđenih načina za učešće u donošenju odluka u svim načinima osim onih koji su podrazumjevali nevladine organizacije, medije i elektronske peticije. Ti podaci mogu da ukažu na povećan broj problema sa kojima se susreću građani iz sjevernog regiona. Kao i da u tom regionu građani imaju manje pristupa medijima i NVOima, te da su manje upoznati sa elektronskim peticijama, odnosno da potencijalno imaju i manji pristup internet.

UČEŠĆE U DONOŠENJU ODLUKA

Da, upoznat sam i koristio/la taj način

■ Jug
■ Centar
■ Sjever

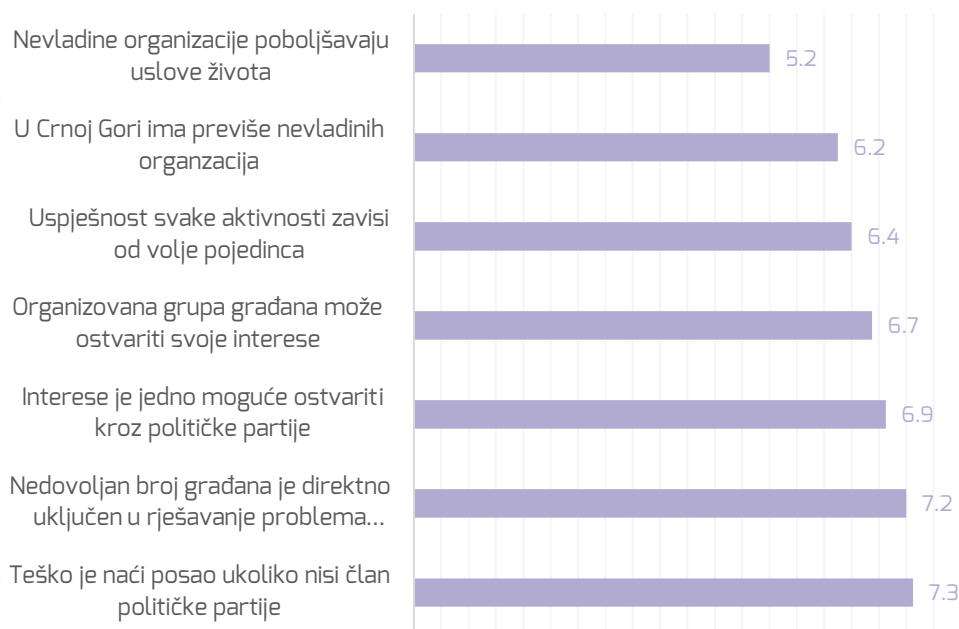

8. Stavovi o građanskoj participaciji

Stavovi o građanskoj participaciji otkrivaju da građani smatraju da je teško naći posao ukoliko nisi član partije i da je interese jedino moguće ostvariti kroz političke partije. Ovaj podatak može objasniti zašto je i pored iskazanog nepovjerenja u političke partije i nezainteresovanosti za politiku, visok procenat građana ipak član političke partije. Vrlo je interesantno i da građani itekako smatraju da je nedovoljan broj građana direktno uključen u rješavanje problema svoje zajednice, a dase druge strane isti ti građani u jako malim procentima učestvuju u svim procedurama za donošenje odluka koje postoje. Ipak, ohrabruje podatak da je prosječnom ocjenom 6.7 ocjenjen stav da organizovana grupa građana može ostvariti svoje ciljeve. Sa druge strane, gotovo podjednako visoka je ocjena da u Crnoj Gori ima previše nevladinih organizacija. Ovi podaci mogu ukazivati na postojanje negativnog imidža nevladinih organizacija koje se ne vide apriori kao organizovane grupe građana koje se bore za unapređenje uslova života (prosječna ocjena samo 5.2).

SLAGANJE SA STAVOVIMA

L1. KOLIKO SE NA SKALI OD 1 DO 10 SLAŽETE SA SLJEDEĆIM TVRDNJAMA, PRI ČEMU
1 ZNAČI NE SLAŽEM SE UOPŠTE, A 10 SLAŽEM SE U POTPUNOSTI ?

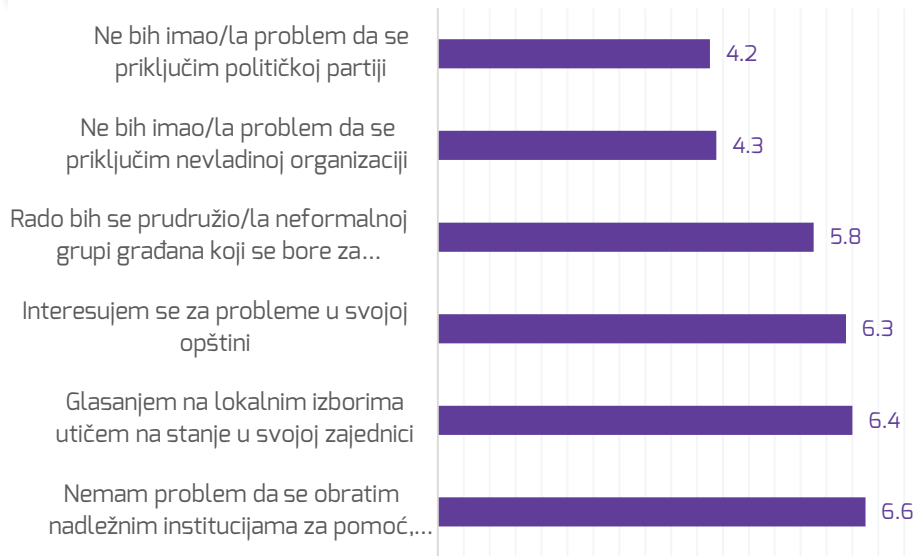

Grafik 21: Tvrdnje o građanskoj participaciji (N = 814, 810, 812, 814, 812, 810, 815)

Stavovi o ličnoj građanskoj participaciji pokazuju određenu ujednačenost. Ipak, najmanju prosječnu ocjenu su dobile mogućnosti uključivanja ispitanika u rad političke partije (4.2) i nevladine organizacije (4.3), dok su građani nešto spremniji da se kroz neformalne grupe građana bore za poboljšanje uslova u zajednici (5.8). Ovi podaci mogu ukazivati na pad povjerenja u postojeće formalne načine učešća kroz političke partije i nevladine organizacije.

SLAGANJE SA STAVOVIMA

L2. KOLIKO SE NA SKALI OD 1 DO 10 SLAŽETE SA SLJEDEĆIM TVRDNJAMA, PRI ČEMU 1 ZNAČI NE SLAŽEM SE UOPŠTE, A 10 SLAŽEM SE U POTPUNOSTI?

Grafik 22: Stavovi o ličnoj građanskoj participaciji (N = 809, 811, 812, 812, 810, 809)

Građani su pitani i kome bi se obratili u navedenim situacijama poput: nelegalna deponija blizu kuće, prevelika buka komšija, sumnja na prekoračenje ovlašćenja službenika uprave policije, sumnja na korupciju, sumnja na nasilje u porodici, uništen mobilijar u parku. Analizom odgovora primjećuje se značajna prisutnost odgovora "nikom", kao i "ne znam". Oba su izuzetno problematična i to iz različitih razloga. Činjenica da najmanje svaki peti građanin ne zna kome da se obrati u takvim situacijama ukazuje na potrebu da institucije sistema ostvare bolju saradnju i rade na većoj informisanosti građana. Neophodno je razumjeti razloge zašto se minimum svaki šesti građanin ne bi nikom obratio u opisanim situacijama. Istraživački tim vidi dvije mogućnosti: 1. Da građani ne vjeruju da bi obraćanjem bilo kome išta postigli; 2. Da misle da to nije njihov problem; 3. Da će rješavanje problema uzeti u svoje ruke. Svaka od ovih opcija je na svoj način problematična i ukazuje na potrebu da se građani dodatno informišu o potrebi da na adekvatan način učestvuju u izgradnji demokratskog društva i društva vladavine prava, kao i o posljedicama koje mogu snositi kao neko ko ne prijavljuje djela koja su u suprotnosti sa zakonom a sa kojima su upoznati (npr. nasilje u porodici, korupcija).

L3. Kome biste se najprije obratili u sljedećim situacijama, upišite naziv institucije ili organizacije u praznim poljima:

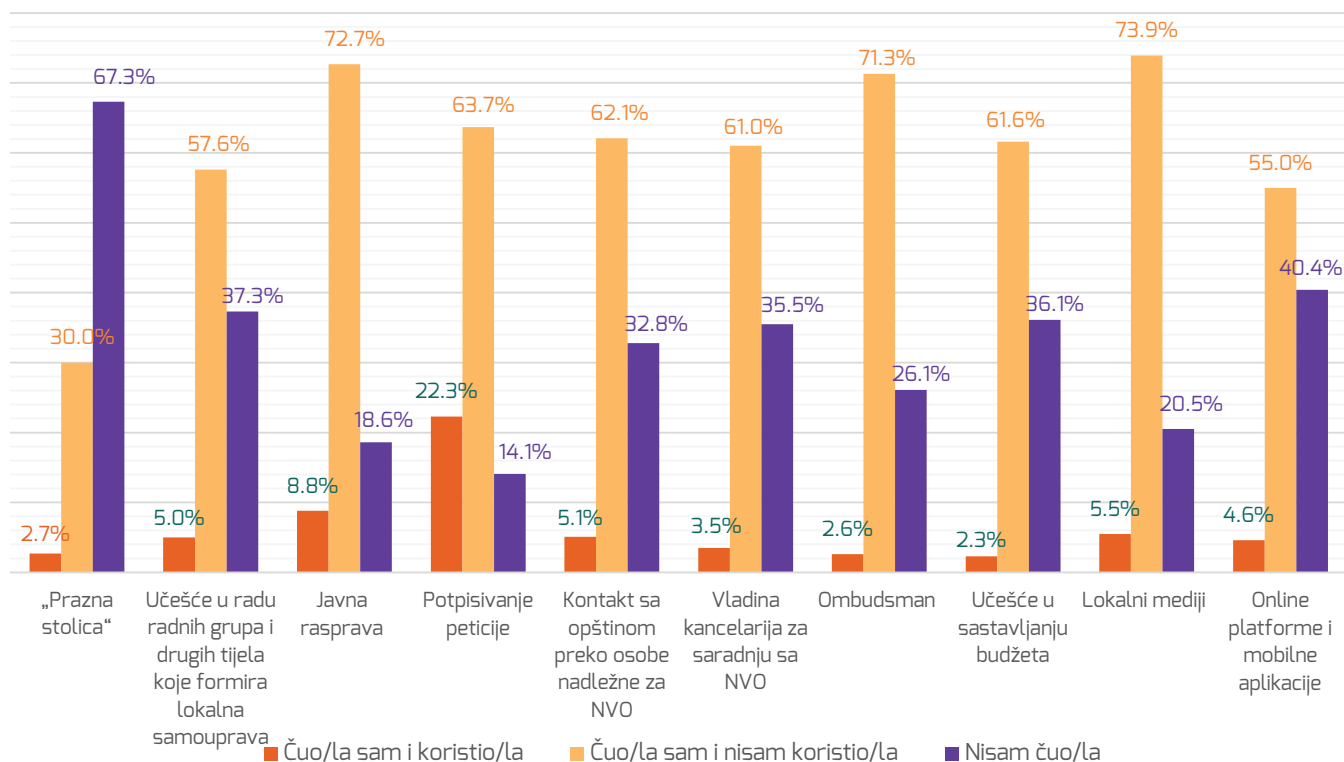
Grafik 23: Institucije i organizacije kojima bi se obratili za pomoć

9. Građani i lokalna uprava

Postoji više načina kako građani mogu izvršiti direktan uticaj na rad lokalne uprave. U Crnoj Gori su najčešće koristili peticije (22,3%), a gotovo tri puta manje ispitanika je učestvovalo u javnim raspravama. Izuzetno značajan podatak je da čak 2/3 ispitanika nije čulo za institut "prazna stolica" koji se nudi u lokalnim parlamentima. Takođe, ukazuje na potrebu da se više uradi na stvaranju uslova za učešće podatak da 40,4% građana nije čulo za online platforme i mobilne aplikacije kreirane sa ciljem podspješivanja učešća građana, te trećina građana koji nisu čuli za mehanizme: učešće u radu radnih grupa i drugih tijela (37,3%), učešće u sastavljanju budžeta (36,1%), vladina Kancelarija za saradnju sa NVO (35,5%).

UTICAJ NA RAD LOKALNE UPRAVE

L4. POSTOJI NEKOLIKO NAČINA KOJIM GRAĐANI MOGU IZVRŠITI DIREKTAN UTICAJ NA RAD LOKALNE UPRAVE. MOLIMO VAS DA OZNAČITE DA LI STE ČULI ILI KORISTILI NEKE OD NAVEDENIH:

Grafik 24: Uticaj građana na rad lokalne uprave (N = 813, 812, 807, 808, 805, 809, 809, 808, 810, 804)

Građani su identifikovali najveće probleme u njihovom gradu, što je i predstavljeno sledećim grafikonom. Ovo su odgovori koje su ispitanici sami identifikovali, odnosno nisu ponuđeni odgovori, pa je lista zanimljiva sa aspekta raznovrsnosti. Ipak, vidljiva je prevalencija problema vezanih za "ekonomske" uslove života: nezaposlenost, siromaštvo, ekonomska situacija, mala primanja.

E9. Možete li nam reći šta je, po Vašem mišljenju, trenutno najveći problem Vašem gradu? Građani su izdvojili:

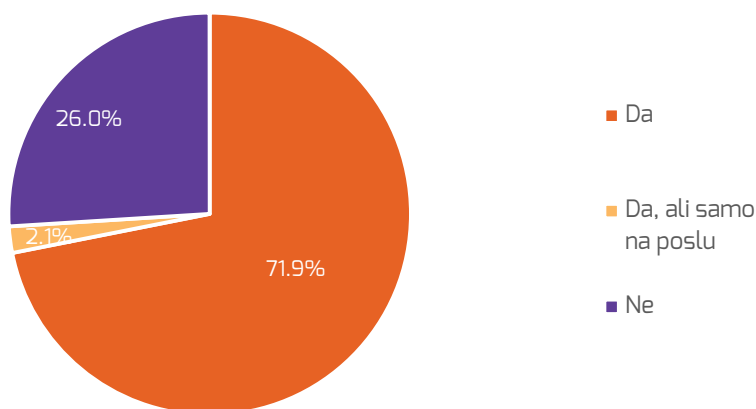
Grafik 25: Problemi u gradu

10. Participacija i elektronska sredstva komunikacije

Istraživanje se posebno bavilo participacijom građana putem novih tehnologija jer je to i jedan od prioriteta koji je Vlada postavila svojim učešćem u programu Otvorenih vlada i kreiranjem e-uprave. I dalje je potrebno više napora uložiti u obezbjeđivanje pristupa internetu jer nešto više od jedne četvrtine ispitanika nema pristup internetu.

PRISTUP INTERNETU

E1 DA LI IMATE PRISTUP INTERNETU?

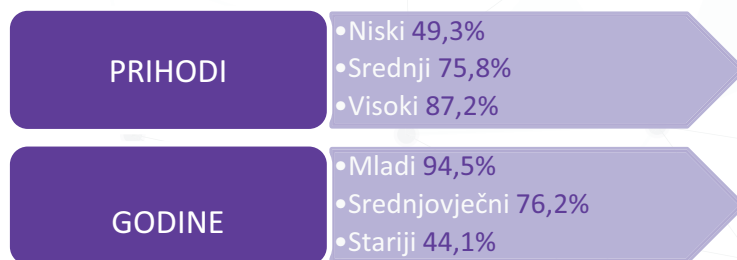

Grafik 26: Pristup internetu (N = 795)

Podaci o pristupu internetu su ukršteni sa demografijom, što je očekivano pokazalo da mladi, kao i oni sa visokim prihodima imaju u značajnoj mjeri pristup internetu. Međutim vidljiva je i velika razlika u frekvenciji korišćenja interneta, pa svakog dana koristi internet nešto više od polovine ispitanika, a "nikad" jedna trećina. Takođe, izuzetno je uočljiva razlika između južnog i sjevernog regiona, na štetu sjevernog u smislu manjeg pristupa internetu. Slična je situacija i kada su u pitanju mladi (18-35) i stari (55+), odnosno 4/5 mladih koristi internet svaki dan, a 40% starih nikada.

PRISTUP INTERNETU

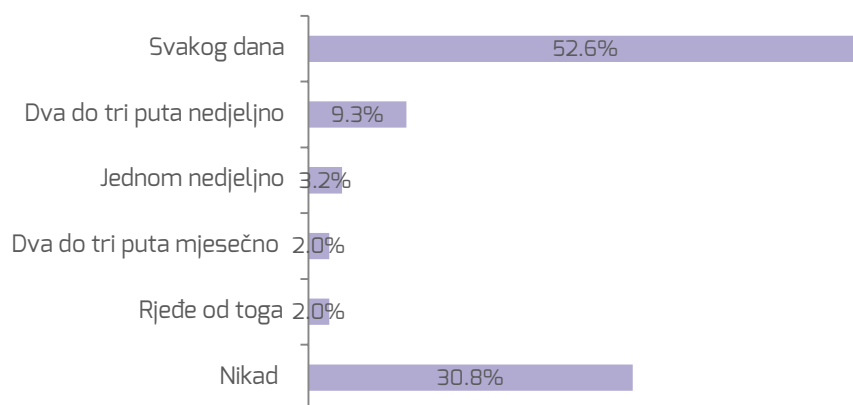
PRISTUP INTERNETU UKRŠTEN SA PRIHODIMA I GODINAMA

Grafik 27: Ukrštanje – pristup internetu sa prihodima i godinama (Pearson Chi-Square < .000; .000)

KORIŠĆENJE INTERNETA

P3. KOLIKO ČESTO KORISTITE INTERNET?

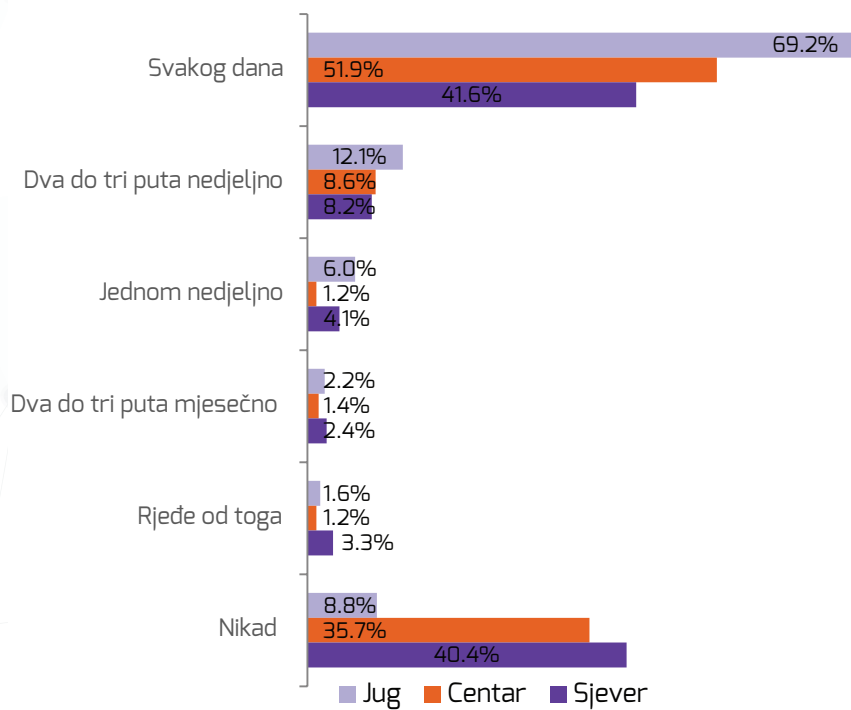

Grafik 28: Učestalost korištenja interneta

Od ukupnog broja ispitanika, oni građani koji koriste internet rade to uglavnom svakodnevno. Čak nešto preko polovine ukupnog broja ispitanika, dok samo 30 procenata ne koristi. Od onih koji koriste manji broj samo 10.3 procenta koristi tri puta nedjeljno

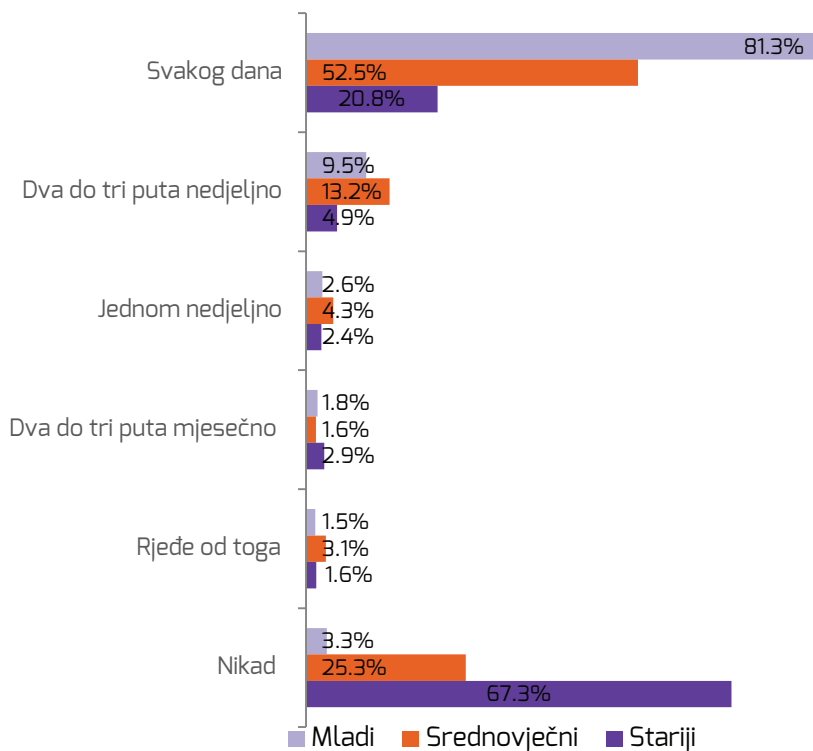
KORIŠĆENJE INTERNETA

P3. KOLIKO ČESTO KORISTITE INTERNET?

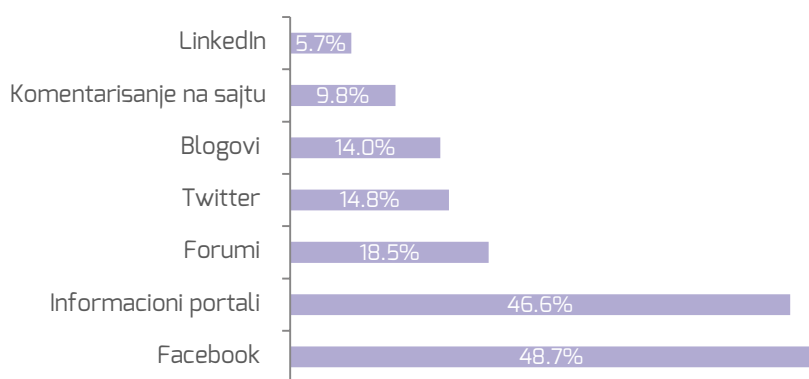
KORIŠĆENJE INTERNETA

P3. KOLIKO ČESTO KORISTITE INTERNET?

NAČINI KORIŠĆENJA INTERNETA

E3. NAVJEŠĆEMO NEKE OD NAJUČESTALIJIH NAČINA KORIŠĆENJA INTERNETA, OZNAČITE KOJE OD NAVEDENIH VI KORISTITE:

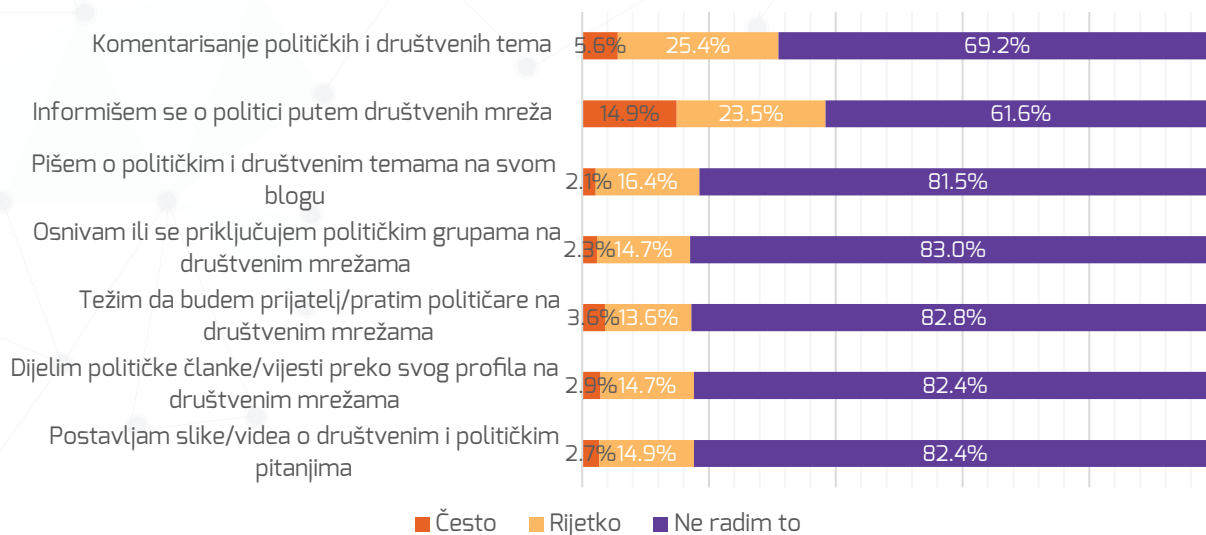
Grafik 29: Načini korišćenja internet (N = 801, 798, 799, 802, 800, 815, 812)

Kada su u pitanju načini korišćenja interneta najprisutniji je facebook i informacioni portali, koje najčešće koristi gotovo polovina onih koji su odgovorili na ovo pitanje. Iako postoji relativno visoka penetracija interneta kao i prilično često korišćenje interneta u Crnoj Gori, podaci istraživanja pokazuju da se on uglavnom ne koristi aktivno niti u svrhe učešća u donošenju odluka.

Naime, ispitanici najčešće koriste internet za informisanje i razonodu. Od aktivnosti koji se mogu vezati za participaciju, građani se najčešće informišu o politici (48,4%), odnosno komentarišu političke i društvene teme (40,8%). Međutim, građani izuzetno rijetko, ni svaka peta osoba, koriste internet za aktivnosti koje se odnose na direktne ili indirektne načine participacije ili one aktivnosti koje se tiču različitih oblika građanskog aktivizma. Internet predstavlja ogroman prostor koji nudi mogućnosti za jačanje participacije kroz razvoj e-demokratije te svi navedeni podaci pokazuju da treba posebno raditi na jačanju ovog aspekta te građanima ukazati na mogućnosti koje nudi internet.

INTERNET AKTIVNOSTI

E3. KOLIKO ČESTO PRAKTIKUJETE SLJEDEĆE INTERNET AKTIVNOSTI:

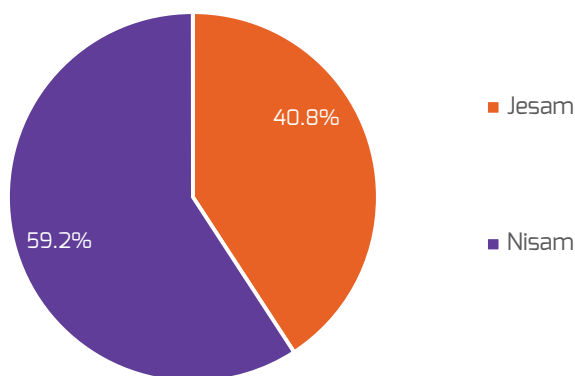

Grafik 30: Internet aktivnosti (N = 819, 818, 819, 819, 819, 819, 818)

Izuzetno je važan podatak da za državni projekat e-Uprava, 59,2% ispitanika nije čulo. Ipak, analizom stavova vezanih za e-Upravu 2/3 građana je saglasno da je opisuje to da su informacije dostupne 24h sa bilo kojeg mjesta i na razne načine, te da nema čekanja u redovima (56,7%) i da se trenutnorješavaju zahtjevi i izdaju dokumenta (47,8%).

E-UPRAVA

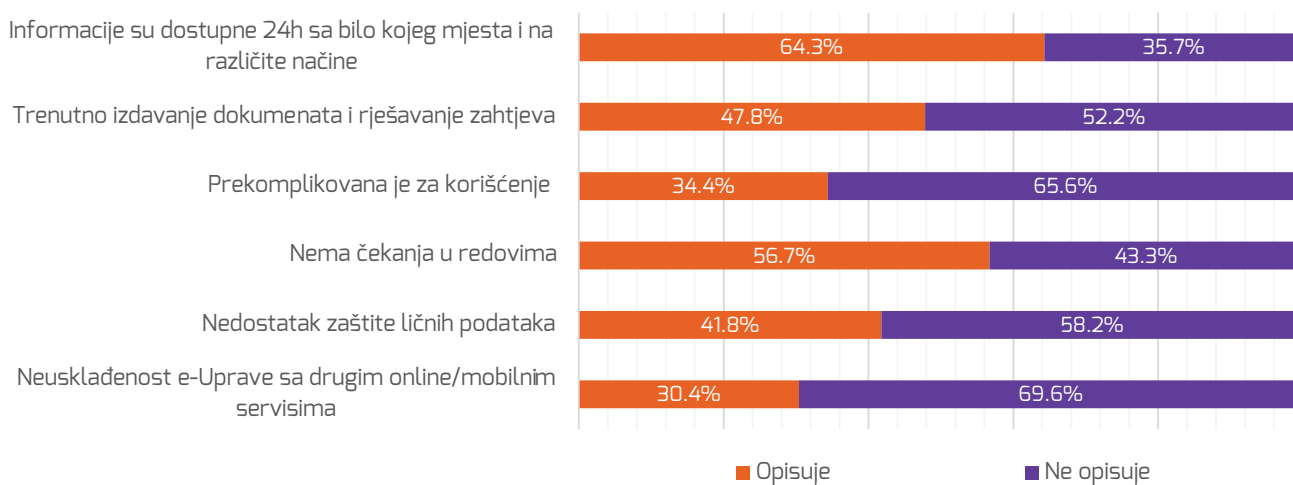
E4. DA LI STE ČULI ZA PORTAL E-UPRAVA CRNE GORE
(WWW.EUPRAVA.ME)?

Grafik 31: Portal E-Uprava (N = 787)

ELEKTRONSKA UPRAVA

E10. PREMA VAŠEM MIŠLJENJU KOJI STAVOVI NAJBOLJE OPISUJU ELEKTRONSKU UPRAVU?

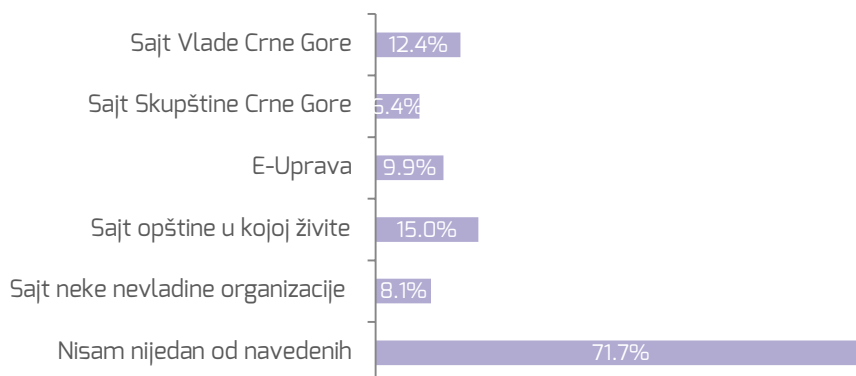

Grafik 32: Stavovi o E-Upravi (N = 564, 549, 540, 560, 548, 529)

Istraživanje je pokazalo i da ispitanici slabo posjećuju sajt Vlade, Skupštine, E-Uprave, Opštine, NVO. Naime u poslednja dva mjeseca najposjećeniji je sajt opštine, koji tvrdi da je posjetilo 15% ispitanika koji su odgovorili na ovo pitanje. Za sajtom opštine slijedi sajt Vlade sa 12,4%. Svaki deseti ispitanik tvrdi da je u poslednja dva mjeseca posjetio sajt e-Uprave, a svaki dvanaesti sajt neke nevladine organizacije. Najmanje je posjećen sajt Skupštine Crne Gore sa tek 6,4%.

KOJE SAJTOVE STE POSJETILI

E6. KOJE OD NAVEDENIH INTERNET PREZENTACIJA STE POSJETILI U POSLIJEDNIH DVA MJESECA (MOGUĆE JE ZAOKRUŽITI VIŠE ODGOVORA):
TREBA LI DUZI PERIOD?

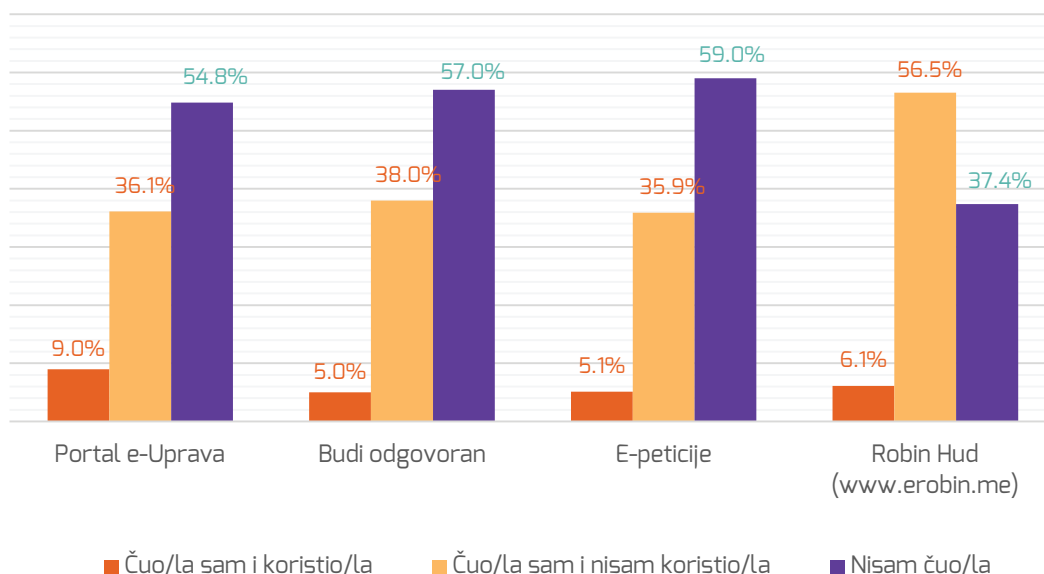

Grafik 33: Sajтови institucija/organizacija (N = 777, 782, 781, 782, 781, 779)

Postoji nekoliko servisa koji omogućavaju građanima da preko interenta odnosno putem aplikacija na mobilnim telefonima prijave različite nepravilnosti. Provjeravali smo u kojoj mjeri su građani upoznati sa ovim servisima. Građani su najmanje upoznati i najmanje su koristili e-Peticije, te platformu Budi odgovoran i e-Upravu. Zabrinjavajuće je da više od polovine građana nije čulo za ove servise, čak 59% za e-peticije. Sa druge strane, za servis e-Robin.me nije čulo nešto manje građana, odnosno 37,4% ispitanih. Ovo može ukazivati na to da se građani prvenstveno i dalje informišu putem televizijskih programa, pa je promocija internet platforme e-Robin.me na TV šou Robin Hud doprinijela ovakvoj slici.

DA LI STE ČULI ZA NAVEDENE SERWISE?

E7. POSTOJI NEKOLIKO SERVISI KOJI SU GRAĐANIMA DOSTUPNI PREKO INTERNET SAJTA ILI APLIKACIJE NA MOBILNOM TELEFONU, A PUTEM KOJIH JE MOGUĆE PRIJAVITI RAZLIČITE NEPRAVILNOSTI. DA LI STE ČULI ILI KORISTILI NEKE OD NAVEDENIH

Grafik 34: Servisi za građane (N = 769, 761, 765, 763)

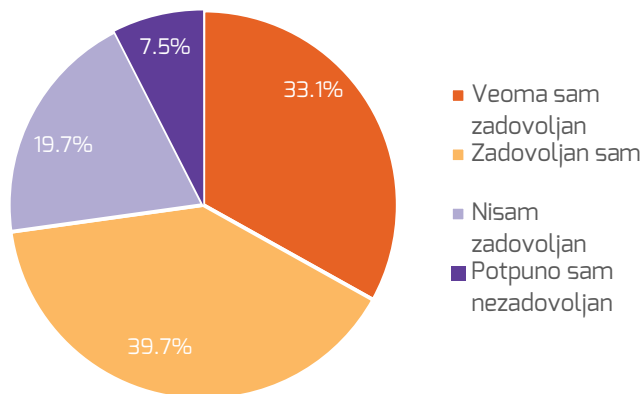
Na pitanje koliko su zadovoljni korištenjem elektronskih servisa više od 2/3 građana je odgovorilo da su zadovoljni i veoma zadovoljni. I to u najvećem procentu sa e-Robin.me platformom za prijavljivanje problema koje će istražiti Robin Hud tim (77,6%), te e-Upravom (72,8%), te Budi odgovoran (59,7%) i e-peticije (59,3%).

Sagledavanjem ukupnih podataka o informisanosti, korišćenju, a onda i zadovoljstvu korišćenjem e-peticija, čini se jasnim da taj mehanizam nije u funkciji građana. Takođe, ima puno prostora za unapređenje i druga dva servisa, e-Uprava i Budi odgovoran, koje država plasira i promovise ka građanima.

E8. Ukoliko ste koristili neke od navedenih elektronskih servisa, koliko ste zadovoljni?

PORTAL E-UPRAVA

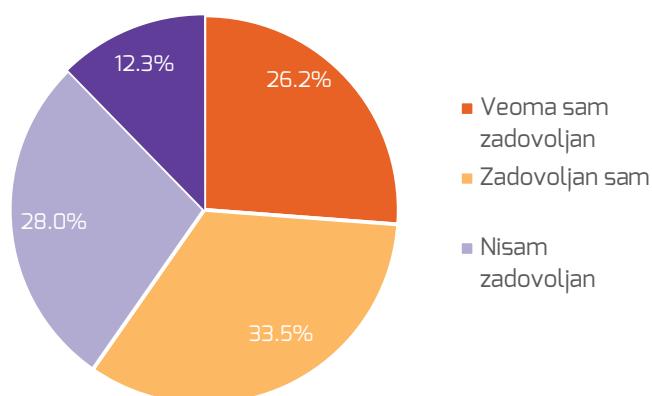
E8. UKOLIKO STE KORISTILI NEKE OD NAVEDENIH ELEKTRONSKIH SERVISI, KOLIKO STE ZADOVOLJNI?

Grafik 35: Portal E-Uprava (N = 140)

BUDI ODGOVORAN

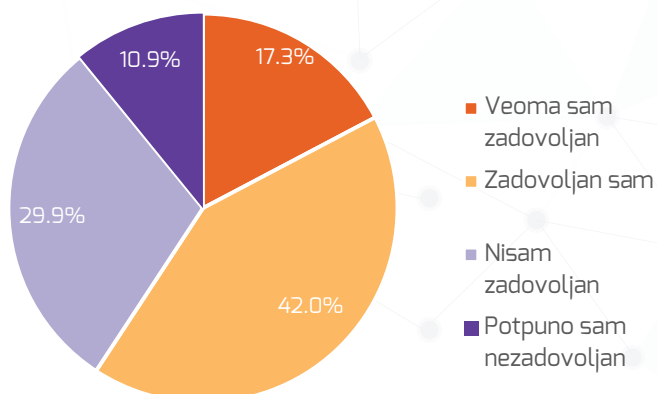
E8. UKOLIKO STE KORISTILI NEKE OD NAVEDENIH ELEKTRONSKIH SERVISI, KOLIKO STE ZADOVOLJNI?

Grafik 36: Budi odgovoran (N = 104)

E-PETICIJE

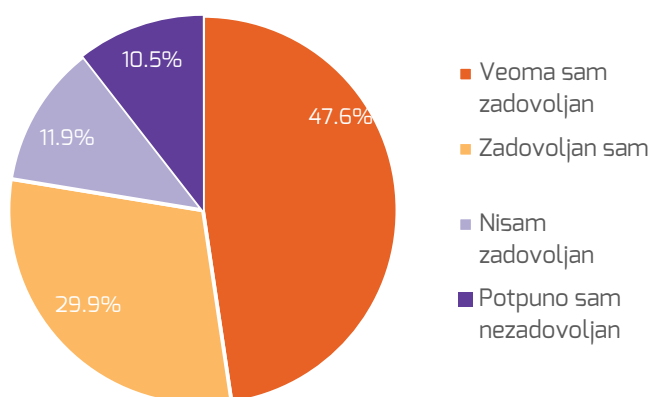
E8. UKOLIKO STE KORISTILI NEKE OD NAVEDENIH ELEKTRONSKIH SERVISA, KOLIKO STE ZADOVOLJNI?

Grafik 37: E-peticije (N = 113)

ROBIN HUD

E8. UKOLIKO STE KORISTILI NEKE OD NAVEDENIH ELEKTRONSKIH SERVISA, KOLIKO STE ZADOVOLJNI?

Grafik 38: Robin Hud (N = 124)

10. Demografija

Total		N	%
		814	100
Pol	Muški	389	48.7
	Ženski	409	51.3
Starost	18-35 godina	281	34.3
	36-54 godina	267	32.6
	55+ godina	271	33.1
Regija	Jug	184	22.5
	Centar	353	43.1
	Sjever	281	34.4
Nacionalnost	Crnogorci	430	53.1
	Srbi	215	26.6
	Albanci	38	4.7
	Bošnjaci	41	5.1
	Muslimani	71	8.8
	Hrvati	2	0.2
Vjeroispovjest	Pravoslavna (SPC)	463	58.1
	Pravoslavna (CPC)	124	15.6
	Islamska	129	16.2
	Katolička	37	4.6
	Ateista	41	5.2
Prihodi	Niski prihodi (do 250 eura)	244	34.2
	Srednji prihodi (250-600 eura)	293	41.2
	Visoki prihodi (600+ eura)	175	24.5
Školska sprema	Osnovna škola ili manje	106	13.1
	Srednja stručna sprema/3.stepen	184	22.5
	Četvorogodišnja srednja škola	320	39.2
	Viša škola	70	8.6
	Visoka škola	118	14.5
	Magisterij, doktorat	16	2

Tabela 6: Demografija ispitanika